

AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE AVRUPA SİYASİ PARTİLERİ

Hüseyin GÜL*

Özet

Avrupa Birliği (AB) Antlaşması'nın 138a maddesinde siyasi partiler, "Avrupa düzeyinde siyasal partiler Birlik' te bütünleşme faktörü olarak önemlidirler. Avrupa bilincinin oluşturulmasına ve Birlik vatandaşlarının siyasal iradesini seslendirmeye katkıda bulunurlar" şeklinde düzenlenmiş ve böylece hukuksal statü kazanmışlardır. Bu maddeye dayanarak 1990'lı yıllara kadar zaten Avrupa Parlamentosunda ulusal siyasi partilerin temsilcilerinin ve hükümetlerce atanan üyelerinin Avrupa politikalarını belirlemek için oluşturmuş oldukları parti aileleri/birlikleri, 1993 yılında imzalanan AB Antlaşması ile ulus-üstü bir partinin çatısı altında birleşmek durumunda kalmışlardır. Demokratik hayatın vazgeçilmezleri olarak siyasi partiler, AB'nin gelişim süreci boyunca ve bu sürece yönelik olarak geliştirdikleri politikalar nedeniyle ilgi çekmektedirler. Gerek AB'de gerekse Türkiye'de siyasi partilere yönelik birçok araştırma yapılmaktadır. Bu çalışmada, farklı olarak AB politikalarının belirlendiği AP' deki siyasi faaliyetleri yerine getiren Avrupa partileri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Siyasi Partileri, Siyasi Parti, Avrupa Parlamentosu

EUROPEAN POLITICAL PARTIES IN THE PROCESS OF EUROPEAN UNION

Abstract

Political parties at the European level are important as a factor of integration within the Union. They contribute to forming a European awareness and to expressing the political will of the citizens (Treaty on European Union, Article 138a). It is also problematic, as these parties do not constitute a European party system above the article. The article traces the development of transnational cooperation link among the parties of the European Parliament from 1952 to days, illustrates that, from the earliest stages of European integration, organizational structure and norms that were transnational and supranational in style and representation.

Keywords: European Union, Political Party, European Political Parties, European Parliament

* Arş. Gör. DEU İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, İzmir, huseyin.gul@deu.edu.tr

1. GİRİŞ

Hemen her alanın birbiriyle yakından ilişki içine girdiği bir dönemde yaşamaktayız. Bu sürece bağlı olarak uluslararası alanda devletin egemenlik alanının tartışma konusu haline geldiği yeni kurumlar ya da yapılanmalar ortaya çıkmaktadır. Bu tür kurumların en önemlilerinden biri de ulus-üstü bir organizasyon niteliğine sahip Avrupa Birliği (AB)' dir. İkinci Dünya Savaşı'na kadar sadece bazı idealist devlet adamlarının ve filozofların düşüncelerinde yaşayan Birleşik Avrupa ülküsü, 18 Nisan 1951 tarihli Paris Antlaşması ile gerçekleşme yoluna girmiştir. Savaşın sona ermesiyle somutlaşmaya başlayan Birlik düşüncesi günümüzde Avrupa'nın siyasi, ekonomik ve sosyal hayatına yön vermektedir. Daha önce örneği olmayan bu kendine özgü yapı, vatandaşlar için olduğu kadar üye ülkeler için de günden güne artan bir öneme sahip olmaktadır. Artık Birliğin organları, giderek kapsamı genişleyen ve hayatın ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarını artan oranlarda etkileyecek şekilde bağlayıcı kararlar almakta ve bu kararları tek bir merkezden yürütmektedirler.

AB'yi benzeri kuruluşlardan farklı kılan en temel özelliği de kurumsal yapısıdır. Birlik, demokratik yollardan seçilen Parlamento (AP), üye devletleri temsil eden ve Bakanlardan oluşan Konsey, üye devlet ve hükümet başkanlarından oluşan Zirve, antlaşmaların koruyucusu olan Komisyon, Topluluk Hukuku'na uyumu denetleyen Adalet Divanı gibi organlardan oluşur.

Demokratik hayatın vazgeçilmez kurumları olan siyasi partiler, Birliğin önemli organlarından olan AP' de, Avrupa bütünleşmesi ve demokratikleşmesinde önemli rol ve görevler üstlenmişlerdir. AP' de yüklenen bu görev ve sorumluluklar, "Avrupa partisi" kavramının ortaya çıkmasına neden olmuş ve kaçınılmaz olarak da (Avrupa'da) siyaset bilimcilerin ilgisini çekmiştir. AB'nin politikalarının belirlendiği Parlamentoda günümüzde dört Avrupa siyasi partisi ile üç ulusal partinin bir arada bulunduğu partiler birliği bulunmaktadır. Avrupa partileri, Avrupa'nın siyasi yaşamına yön veren organizasyonlar olarak daha çok önem kazandıkları gibi artık daha fazla ilgi çekmektedirler. AB'nin genişleme ve bütünleşme süreci ile beraber kısmen yasal güce kavuşan AP' deki bu siyasi örgütlenme, ulusal partilerin, değişen sürece ayak uydurmalarına ve AP' de, "Avrupa partisi" çatısı altında Birliğin siyasi yapısına ilişkin politikalarını uygulama yoluna yöneltmiştir.

Bu nedenle ülkemizde de Avrupa partileri konusunda araştırmalar yapmanın gereği ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere AB ile ilgili olarak farklı açılardan ve farklı disiplinlerde pek çok bilimsel araştırma yapılmıştır. Ancak bunlar arasında doğrudan Avrupa partilerini konu alan araştırmalar yapılmamıştır. Oysa AB düzeyinde siyasetin nasıl yapıldığını görebilmek için Avrupa partileri hakkında bilgi sahibi olmak gerektiği açıktır. Bu bağlamda Avrupa partilerinin nasıl ortaya çıktığı, siyasi felsefeleri, örgütsel yapıları, siyasi aktörler olarak önemleri, sitem içinde işlevleri önem kazanmaktadır. Bu anlayıştan hareketle bu çalışmada, bir yandan Türkiye'de yapılan Avrupa Birliği araştırmalarına katkıda bulunmak, diğer yandan bu konunun önemine dikkat çekmek için Avrupa partilerinin ortaya çıkışına yönelik tarihsel süreci ele almak amaçlanmıştır.

Demokratik toplumlarda en belirgin örgütlenmiş siyasi güç türü olan siyasi partiler, ortaya çıktıkları XIX. yüzyılın ilk yarısından beri çağdaş demokrasilerin vazgeçilmez unsurlarından biri olmuşlardır. Partilerin doğuşunu ve faaliyetlerindeki başarılarını parlamento içinden mi ve parlamento dışından mı meydana geldiklerine (doğduklarına) göre değerlendirmek mümkündür (Duverger, 1976, 14). Parlamentoda, parti üyelerinin bir araya gelerek yasama sürecinde çoğunluğu ele geçirerek faaliyette bulunmaları önemlidir. Aynı fikirdeki siyasi düşüncelerin birleşimiyle oluşan partiler, kendi görüşlerindeki kitlelerin desteğini kazanmaya çalışır ve yasama organında bu fikirlerin etkin olması için uğraşırlar. Yasama sürecinde partilerin ve temsilcilerinin halkı etkilemenin en önemli parçası oldukları gerçeği, sadece devletler düzeyinde savunulmamaktadır. Bu önem ve ağırlık devletleri aşan; devletler üstü birliktelikler için de söz konusu olabilmektedir. Nitekim Avrupa düzeyinde örgütlenmiş olan partilerin, Avrupa politikasının demokratikleşmesi ve Avrupa düzeyinde uygulanacak politikaların belirlenmesinde oynayacakları rolü göz ardı etmemek gerekmektedir (Dorget, 2004, 92).

Demokratik hayatın işleminde yaşamsal öneme sahip olan siyasi partiler ile ilgili olarak literatürde birçok tanım vardır¹. Teziç' e göre, siyasi parti, ortak görüşleri paylaşan insanların siyasi iktidarı ele geçirmek amacıyla kurdukları örgüttür (Teziç, 1976, 6). Siyasi partiler toplumsal tasavvurlara, ihtiyaçlara ve çatışmalara aracılık etmekte ve görüşlerini bir eylem programı içinde siyasal olarak örgütlenmiş topluluğun tercihine sunmaktadırlar. Bu temelde partiler, sosyo-ekonomik irade oluşum süreçlerini ve karar alma süreçlerini farklı eylem düzeylerinde şekillendirirler. Avrupa'nın temsili demokrasilerinde partiler, temsil edenler ile edilenler arasında siyasal çıkar aktarımı ile ilgili olarak kurumsallaşmış en güçlü sistemleri oluştururlar (Köktaş, 2002, 91). Bu bağlamda siyaset bilimciler, siyasi hayatta partilerin yüklendikleri benzer işlevlere değinirler. Bunlar; menfaatlerin birleştirilmesi, yöneticilerin belirlenmesini sağlama, siyasal sosyalleşme ve siyasi iktidarı kullanma ve muhalefet etme gibi işlevlerdir (Özbudun, 1983, 91-103). Siyasi partilerin, amaçlarına ulaşabilmek için bu işlevleri yerine getirmeleri doğaları gereğidir (Kaboğlu, 1998, 246). Gerçekten de, siyasi partiler, toplumun artan siyasal katılımını sağlamada, karar alma sürecini etkilemede ve siyasi iktidarı kullanmada rakipsiz rol ve ağırlığa sahiptirler (Hakyemez, 2000, 196).

Modern demokrasilerin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partiler, ulusal düzeyde yüklendikleri bu işlevlerini, Avrupa bütünleşme sürecinde de yerine getirme gayreti içerisinde olmuşlardır. Avrupa bütünleşmesinin temelini oluşturan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) Genel Meclisi'nde aynı fikirdeki ulusal parti üyelerinin bir araya gelerek Avrupa bütünleşme sürecinde birlikte hareket etme istekleri Avrupa partilerinin doğuşuna yol açmıştır. Avrupa'nın İkinci Dünya

¹ Çeşitli tanımlar için bkz., Tunaya, T. Zafer, (1975), *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*, 3.Bası, İstanbul 1975, s.354; Özbudun E., (1983), *Siyasi Partiler*, AÜHF Yay. No:471, Ankara, s.1-5; Sarıbay A. Yaşar, (2000), *Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji*, Alfa Basımevi, İstanbul, s.135-42.

Savaşında yaşamış olduğu acıları yeniden yaşamaması ve bütünleşmesi yönündeki istek ve arzu düşüncesi bağlamında Avrupa düzeyinde tam olarak örgütlenmiş Avrupa partilerinin varlığı modern demokrasilerde siyasi faaliyette bulunan partilerden farklı değildir. Bu konuda Avrupa partileri üzerine çalışma yapmış olan Oskar Niedermayer, Avrupa partisini; bağlantı, işbirliği ve bütünleşme ayrımına bağlı kalarak, ulusal parti "egemenliğinden" Avrupa parti örgütlenmesine en azından bir kısmi geçiş olarak tanımlar. Bu kısmi geçiş, Avrupa düzeyinde siyasi partiler arasında yer almak için önkoşuldur. Ulus-üstü parti yapısı düşüncesine sahip ulusal parti mensuplarından sadakat, beklentiler ve etkinliklerde tam bir yeniden yöneliş istenmez. Ama bu yapı "çoğul sadakat sisteminde" daha ileri bir düzey sağlayacağı ileri sürer (Niedermayer, 1983, 11).

Avrupa Partileri, AB'ye üye ülkelerin ulusal partilerinin yönelim ve amaç olarak anlaşmış federatif birlikleridir. Avrupa partilerinin faaliyet alanı AB'nin siyasal sistemidir. Avrupa partileri, AP' de ilgili parti grupları vasıtasıyla temsil edilirler. Avrupa partilerinin konumu AB sürecinde yaşanan gelişmelerle birlikte değişmiştir. Birliği kuran anlaşmada (Maastricht Antlaşması 138a) Avrupa partilerinden ilk kez bahsedilmiştir. Buna göre, "Avrupa düzeyinde siyasal partiler Birlik' te bütünleşme faktörü olarak önemlidirler. Avrupa bilincinin oluşturulmasına ve Birlik vatandaşlarının siyasal iradesini seslendirmeye katkıda bulunurlar". Partilerle ilgili düzenlenen bu maddeye dayanılarak ilk dönemler kendilerini parti birlikleri/aileleri olarak tanımlayan Avrupa partileri, nihai şekillerini yeniden tanımlayarak 1990'lı yıllarda "Avrupa Partisi" adı altında faaliyette bulunmaya başlamışlardır. Böylece, ulus-üstü bir siyasal sistem olarak işleyen AB'de Avrupa partilerinin konumu bakımından önemli olan hukuki nitelik bu maddeye dayanılarak kazanılmıştır.

Partilerin elde ettikleri bu statü ile ulusal parti liderleri daha sonra Avrupa parti yapılarını bu yeni çerçeveye adapte etmeye çalışmışlardır. AB'nin oluşumuna giden süreçte yapılan yasal düzenlemeler olan Tek Avrupa Senedi (1988), Maastricht Anlaşması (1993) ve Amsterdam Anlaşması (1997) hem Avrupa'nın bütünleşmesine güç kazandırmış hem de Avrupa partilerinin, Avrupa karar alma sürecini etkileme yolunda yeni fırsatlar koymuştur. Siyasi partilere ilişkin yapılan yasal nitelikli düzenlemenin Maastricht Anlaşmasına (m. 138a) konması ile açıkça, "Avrupa düzeyinde siyasal partilerin" rolünün farkına varılmıştır (Jansen, 2006a, 45-47).

2. ATAMA YOLUYLA OLUŞAN AVRUPA PARLAMENTOSU VE AVRUPA PARTİ BİRLİKLERİ

İdeolojik veya program olarak birbirine yakın olan ulusal partilerin uluslararası düzeyde işbirliği yapmalarının Avrupa'da görece uzun bir geçmişi vardır. Avrupa partilerinin ortaya çıkışları özellikle ikinci Dünya Savaşı sonrası dönemde şekillenen yeni Avrupa kavramı ile birlikte olmuştur. AB fikri, savaş sonunda Almanya saldırganlığının Avrupa'dan yok edildiği, insanların barış ve refaha hasret kaldıkları döneme denk gelir. Avrupa hareketinin farklı parçaları bu dönemde ortaya çıkmış ve Avrupa toplumlari, politikacıları, ticaret birliğı liderleri

ve medya arasında toplumlar arası kuruluşlar organize edilmiştir. Özellikle 1949 yılında bütünleşmiş bir Avrupa yapısı meydana getirmek için ilk uluslar arası teşkilat olan Avrupa Konseyi (Council of Europe) kurulmuştur². Konseyin kurulmasındaki amaç teşkilatlanmış bir Avrupa halkının temellerini oluşturmaktır. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Avrupa ulus devletlerinin ulusal parlamentolarından seçilen temsilciler arasında politik, yasal ve ekonomik sorunlar hakkında tartışma organize edecek bir yapıyı amaçlamıştır. Avrupa Konseyi tüm Avrupa devletlerinin temsil edileceği bir kuruluş yaratma arayışında olmuş, fakat 1949 yılının sonlarında Avrupa'da soğuk savaşın başlaması nedeniyle sadece batı Avrupa ülkelerini içine almak zorunda kalmış, böylece belirlenen hedefe ulaşamamıştır.

Belirlenen hedefin farklı şekilde gerçekleşmesi için çalışan Avrupalı politika yapıcılar, Avrupa düzeyinde ekonomik işbirliği çerçevesinde yeni bir örgüt kurma girişiminde bulunmuşlardır. Böylece ulusal siyasal partiler, ulus-üstü bir parlamento yapısının başlangıcını teşkil edecek olan bu örgüte, ulusal parlamentolarından seçtikleri temsilcileri göndermişlerdir. 10 Eylül 1952'de AKÇT Meclisi ilk kez toplandığında, parti grupları Paris Anlaşması'nda ele alınmamıştır. Genel Meclis toplandığında politik üyelik kabulüne göre toplanan 78 üyenin katıldığı ilk ulus-üstü kongre niteliğini almıştır (Bardi ve İgnazi 1999, 57; Corbert vd, 2000, 57). Asıl politik aileler Hıristiyan Demokratlar, Sosyalistler ve Liberaller, örgütü kuran altı kurucu üye ülkede oluşturulmuştur. Böylece AKÇT' nin ilk toplantısı yapıldığında Avrupa düzeyinde ulusal sınırları aşan ilk parlamenter gruplar böylece Meclis çatısı altında oluşmaya başlamıştır. Genel Mecliste büyük beklentilerle oluşturulan bu parlamenter gruplar gelişmelere katkı sağlamada ilk dönemler hayal kırıklığı yaşamışlardır (Murray, 2004, 103). İdeolojik çeşitlilik, partizanca tutumlar, ulusal çatışmalar ve ulusal seçimler esnasında AP' ye seçilmeyi hedefleyen üyelerin ulusal parti kimliklerini devam ettirme istekleri AKÇT Genel Meclisinde parti birliklerinden beklenen başarıya engel olmuştur (Delwit vd, 2004, 5-14).

AKÇT' nin Genel Meclisi'nden üç ay sonra Ocak ayında Meclis üyeleri, Kongre komitelerinin yapısının uluslar arasındaki dengeler kadar politik yaklaşımları da yansıması gerektiği konusunda anlaşmışlardır. Böylece siyasi parti grupları Genel Mecliste düzenlenmiş, üye ülke partileri de örgütsel yapılarına ilişkin olarak prosedür kurallarını koyma hakkını elde etmişlerdir. Bu dönemde AKÇT Meclisi'nde 3 parti grubu kurulmuş ve bu parti grupları 16 Haziran 1953'de AKÇT Genel Meclisinde resmi olarak tanınmıştır. Aynı zamanda Genel Mecliste, gruplara kendi yönetimsel harcamalarını karşılamaları için AKÇT bütçesinden parasal kaynak tahsis edilmiştir. Böylelikle Genel Mecliste aynı fikirdeki üyeler ulus-üstü parti grupları oluşturma kararı almışlardır. Bu dönemdeki en köklü parti

² Avrupa Konseyi'nin Statüsüne Dair Sözleşme 5 Mayıs 1949 Yılında Londra'da imzaya açılmış ve 42. maddeye uygun olarak 3 Ağustos 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir. *Avrupa Konseyi Statüsü*, s. 319.

<http://www.barobirlik.org.tr/insanhaklari/mevzuat/ub/belgeler/coestatusu.pdf>
Erişim Tarihi:26.06.2009

grupları, özellikle sosyalistler ve liberaller, yaklaşık yarım yüzyıldır ayakta oldukları için ulus-üstü parti grupları oluşturma kararını tereddütsüz tek kurumsal alternatif olarak kabul etmişlerdir. Böylece, Meclisteki ulusal üyeler, ulusal bakış açısının egemenliğini korumak için gerekli olan ideolojik gruplara dayalı işbirliğinin Avrupa düzeyinde hayata geçirilmesini sağlamışlardır (Bowler ve Farrell, 1995, 219; Ranio, 1996, 356).

Bu dönemde AKÇT Meclisi bünyesinde bulundurduğu bazı yetkilere rağmen tam anlamıyla yasama yetkisine sahip olmamıştır. Meclisin 1957’de imzalanan Roma Anlaşması çerçevesinde AKÇT, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Euratom’ un ortak meclisi olmasına ilişkin hükümlerle beraber etkisi ve yasal konumu da geliştirilmiştir. Meclis başlangıçta bir siyasal tartışma platformu şeklinde faaliyet göstermiştir. Kısmi zamanlı üyeler, AP’ ye ulusal Parlamentolardan atanıyorlardı. Böylece genel Meclise atanmada ulusal faktörler – birinci dereceden seçimler veya hükümet makamlarınca atanan üyeler gibi— AKÇT Meclisindeki üyelerin durumunu doğrudan etkiliyordu. Ulusal faktörlerin doğrudan etkisi Meclisteki grupların AP’ yi federalist bir meclis olarak görmelerine bağlı olarak kısmen zayıflamıştır (Murray, 2004, 106). Bunun yanı sıra yasama konularına bağlı olarak mecliste hemfikir olan üyeler arasında oluşturulan siyasi gruplar, ulusal parti ve partiler arasında Meclis çatısı altında bir işbirliğine gidilmesi yönünde adımlar atmışlardır. Meclisteki üyelerin bu tarz tutum ve görüşleri, bu dönemde “Avrupalılaştırma” yolunda atılan doğru adımlar olarak adlandırmaktadır (Kerr, 1973, 80). Her ne kadar Meclis çatısı altındaki bir üyenin ait olduğu grubun siyasi eğilimleri onun tutumunda etkili oluyor ise de, ulusal bakış açıları bazı durumlarda üyeler arasında ciddi tutum değişikliklerine yol açabilmiştir. Bu durumun sebebi olarak Mecliste oluşan siyasi parti gruplarında oylamalara ilişkin yaptırımların olmaması, grup disiplini sağlamaya yönelik vasıtaların bulunmaması, Parlamento üyelerin kısmi zamanlı görev yapmaları ve ulusal parlamentolarla olan önemli bağları gösterilmektedir (Kerr, 1973, 81).

Bu dönemde pek çok federalist ve daha ileri düzeyde bütünleşmeyi savunan politikacılar, AP’ nin kurumsal olarak eylemsel bir çerçeveye oturmasını ve bütünleşmeyi teşvik etmesini savunmuşlardır. Bu tarz beklentiler Meclisin, Avrupa siyasal topluluğuna yönelik öneri götürebilecek bir yapıda olmamasından kaynaklanmıştır. Nitekim AP, 1953-55 arası dönemde Avrupa siyasal topluluğunun geçici Meclisi olarak tasarlamıştır. Meclisin bu yöndeki önerileri, yüksek düzeyde siyasal inisiyatif ve federalizm taraftarlığını yansıtmış ve AP, bu yönüyle aynı dönemde faaliyet gösteren diğer Meclislerden farklılaşmıştır (Murray, 2004, 109).

AKÇT Meclisiyle, bu dönemde Avrupa Komisyonu’nun öncülü konumundaki Yüksek Otorite (High Authority- HA) arasındaki siyasi ilişkiler Avrupa’nın geleceğine ilişkin olarak kurumlar arası ve siyasi gruplar arası çekişmelere yol açmıştır. Meclisteki Hıristiyan Demokrat grup, HA ile siyasi konularda o denli içli dışlı olmuştur ki, bu durum, bir “hükümet partisi” olarak anılmaya başlanmasına neden olmuştur (Pridham, 1975, 276). Meclis içinde Avrupa’nın geleceğine ilişkin farklı düşünceler, safların bu dönem de Mecliste bir “sol-sağ” ayrımının gerçekleşmesini sağlamıştır. Bilhassa HA’ nın politikalarını eleştiren Sosyalistlerle, onu destekleyen Hıristiyan Demokratlar Mecliste karşı

gruplarda yer almışlardır. Böylece bir bakıma Meclis içinde siyasi partilerin en önemli işlevlerinden olan iktidara gelme ve muhalefet etme işlevleri bu grupların çekişmeleri sonucu şekillenmiştir (Pridham, 1975, 276).

Dolayısıyla Genel Mecliste, parlamenterlerin ideolojik gruplar şeklinde bir araya toplanmaları ve parlamento grupları oluşturmaları ulusal partilerce doğal kabul edilmiştir. Meclisteki bu gruplar ulusal sorunlardan ziyade genelde Avrupa işleriyle alakalı olmuşlardır. Bu dönemde Meclisteki ulus-üstü parti gruplarının üyeleri, siyasi görüşleri ile alakalı temellere dayalı olarak; farklı ulusların üyeleri arasında işbirliği sağlamış ve savaş sonrası dönemde Avrupa'da kalıcı barışın sağlanmasına katkıda bulunmuşlardır (Kapteyn, 1996, 247). Bu döneme ilişkin çalışmalarında Hix ve Lord sağlam temeller üzerine oturtulmuş federasyon tecrübeleri geleneğine uygun olarak parti gruplarının oluşumunda hem ulusal hem de ulus-üstü işbirliklerine dikkat çekmişlerdir (Hix ve Lord, 1997, 12).

Mecliste oluşturulan bu gruplar, AET' na üye olan belli bir ülkenin çıkarlarını gözetmekten ya da AKÇT Anlaşmasının şartlarını uygulamaktan daha çok Avrupa bütünlüğünün genel problemlerini ele alan ideolojik gruplar olarak ortaya çıkmışlardır. Doğal olarak, Genel Meclisteki bu gruplar ulusal çıkarlarını unutmamışlar, fakat üyeler ortaya çıkan bu yeni örgütlenmede kendilerini bütün mekanizmanın merkezine yerleştirmekle meşgul olmuşlardır (Gerbert, 1992, 13). Bu dönemde parti gruplarının temel yönelimi Avrupa'nın bütünleşmesine ve savaş sonrası dayanışmanın tüm Avrupa düzeyinde yaygınlaşmasına yönelik olmuştur. Topluluğun kurucusu altı üye ülke parlamentolarından seçilerek gönderilen temsilcilerin Genel Mecliste aynı fikirdeki diğer ülke temsilcileri ile bir araya gelerek oluşturdukları parti grupları, Avrupa düzeyinde politika yapan bir üst parti örgütü gibi hareket etmelerine neden olmuştur. Genel Meclise atanan üyeler öncelikle geldikleri ülkelere bakılmaksızın Mecliste, alfabetik sıraya göre oturmuşlardır. Bu durum AKÇT Genel Meclisinin yerini Avrupa Parlamentosu adını aldığı 1958 yılına kadar devam etmiştir. Böylece kendini ilk kez Parlamento olarak tanımlayan Mecliste oturma düzeni, üyelerin kendi parti grupları ile bir arada oturmalarını sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Günümüzde de bu düzende gruplara göre oturma sistemi içerisinde Hıristiyan Demokratlar, Liberaller ve Sosyalistler hala baskın örgütler olarak AP' nda yer almaktadırlar. AKÇT' dan beri topluluk sürecine katılan üye devletlerin ideolojik ve program bakımından birbirine yakın olan siyasi partileri oldukça erken dönemden itibaren zaten gevşek, ihtiyari bir işbirliği içinde olmuşlardır. Avrupa'nın birleşmesi sürecine katılan üye ülkelerin önemli ulusal partileri, kendileriyle aynı zihniyetteki kardeş partilerle Mecliste yardımlaşma sürecine girmişler, birbirleriyle görüş alışverişinde bulunarak Avrupa partilerinin temelini oluşturmuşlar ve giderek Parlamentoda ortak öncelik kullanmışlardır (Wolfram, 2003, 2).

AP' ye doğrudan seçimlerin yapıldığı döneme kadar en büyük grubu meydana getiren Hıristiyan Demokratlar, AET kuruluşundan itibaren Avrupa bütünleşmesini savunan parti grubu olmuştur. Pek az Hıristiyan demokrat üye Avrupa Topluluğu'nun varlığına karşı çıkmıştır. Buna karşın grup içindeki siyasal farklılık büyük ölçüde Alman Hıristiyan Demokrat Birlik (CDU/CSU)

koalisyonunun hâkim olduğu Hıristiyan Demokrat grubu için de geçerli olmuştur. CDU/CSU' nun muhafazakâr tutumları, Avrupa bütünleşmesinde sol kesimle işbirliğine sıcak bakan Hollanda ve Belçika kökenli Hıristiyan grup üyeleri ile aralarında gerginliğe yol açmıştır. Bu durum 1970'lerde İngiltere, Danimarka ve İrlanda'nın Topluluğa üye olduğu zaman muhafazakârların gruba katılması yönündeki isteği gerilimin doruğa çıkmasına ve Hıristiyan Demokratlar arasında Parlamento'da ilk ayrılıkların yaşanmasına yol açmıştır (Murray, 2004, 109).

Genel olarak değerlendirildiğinde daha çok Hıristiyan Demokrat grup ile Sosyal Demokrat grup arasındaki ilişkilerle şekillenen AP, tüm tartışmalara rağmen öncü ve bütünleşme taraftarı bir yaklaşımı temsil etmiş, daha fazla yetki talebinde bulunarak doğrudan seçim talebinde dahi bulunmuştur. Parlamento'nun, AKÇT dönemindeki siyasal başarısının bir ölçüsü de, AET, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) ve AKÇT Meclisini kapsayan ortak bir temsil kurumu yapma konusundaki istekliliği olmuştur. Böylece Parlamento, "Avrupa Parlamenterler Asamblesi" adıyla ilk kez 19 Mart 1958'de toplanmıştır. Bu yeni biçimiyle AP, Topluluğun üç yürütme kurumunun sorumluluklarını yansıtacak ve bunlar üzerinde kontrol yetkisine sahip olacak bir mekanizma görünümüne kavuşmuştur. Böylece siyasal bakımdan topluluğun en önemli kurumu halini almıştır. Bir yandan Parlamento, altı üye ülkenin siyasal liderlerinin bir araya geldiği bir organ olmanın yanı sıra bir "Avrupa bütünleşmesi yüksekokulu" olarak da görülmüştür (Murray, 2004, 109). Böylece yeniden şekillenen Meclis, önceki yapılanmadan önemli ölçüde farklılaşmıştır. Çünkü Meclisin yeni üyeleri artık yalnızca federalistlerden ve dış politika analistlerinden değil, daha geniş kesimlerden gelen temsilcilerden meydana gelmeye başlamıştır. Meclis içinde bütünleşmeye yönelik tavırlar arasındaki fark böylece daha dikkat çekici bir hal almıştır. AET'nin daha az federalist bir karaktere bürünmesi ve 1960'lı yıllarda ulus-üstü yaklaşımın geri plana düşmesinde hem uluslar arası politikada meydana gelen değişimler hem de Meclis içinde oluşan tavırlar etkili olmuştur (Murray, 2004, 110).

AP yapısında meydana gelen bu değişimle beraber, Parlamentodaki grupların, AET düzeyinde birer parti halini almaları yolunda talepler ise yine bu dönemde oluşmaya başlamıştır. Aynı zamanda bir parlamenter olan H. Nord, Avrupa partilerinin Topluluğun siyasal kimliğinin ve bu yeni oluşuma karşı bağlılığın oturması bakımından önemli olacağını ve bu yönde oluşumlara destek olunmasını ısrarla vurgulamıştır (Nord, 1957, 223). Bazı üyeler ise Parlamenta artan oranda katılımın ve doğrudan seçimlerin yapılmasının, kurumun ve bütünleşme sürecinin meşruiyetine de katkıda bulunacağını düşünüyorlardı. Yeni Meclis, bu yolda adımları 1960'lı yıllarda atmaya başlamış olmasına karşın, Konsey o dönemde bunları dikkate almamıştır (Nord, 1957, 224). Fitzmaurice, 1958 yılında yalnızca Sosyalistlerin sınırları belirgin ideolojik pozisyonlara doğru yöneldiğini ve Meclisin, siyasallaşmasının hızlanmasında yalnızca Sosyalistlerin tutumunun etkili olduğunu söylemektedir (Fitzmaurice, 1975, 36). Çünkü 1960'lı yıllarda bütünleşme taraftarlığı iç politika kaygılarının etkisi ile giderek azalmıştır. AET' nun 1973 yılında ilk genişleme sürecine kadar, AP' deki grupların çoğu, Avrupa Topluluğu (AT) gündemini ve bütünleşmeyi devam ettirmekten yana olmuşlardır. Bu gruplar arasında, Komisyon'un önerilerinin ötesine geçmek

konusunda farklı bakış açıları olmasına rağmen yine de Parlamento'da siyasi partiler arasında bir uzlaşma sağlanması mümkün olmuştur (Kerr, 1973, 81).

Bu dönemde Genel Mecliste, farklı politik ailelerin üyeleri olan Liberaller, Sosyal Demokratlar ve Hıristiyan Demokratlar resmi olmayan yollarla kendi ideolojik düşüncelerine yakın gruplarla Avrupa dışında da politik oluşumlar meydana getirmişlerdir. Bilindiği gibi siyasi partiler ulusal politik sistemlerin birer parçasıdır. Buna karşın savaş sonrası dönemde Avrupa için düşünölen yeni yapılanmada Avrupa partilerine ulus-üstü roller verilmesi görüşü ulusal politik önderler tarafından desteklenmiş ve bu yönde adımlar atılmıştır. Avrupa Siyasi partilerinin Avrupa için düşündükleri politikaların uygulanması ve alınacak kararlarının referansı ilk dönemlerde ulusal çizgiler doğrultusunda olmasına rağmen, bu durum yeni bir Avrupa yaratma fikri ile birlikte değişmiştir.

Böylece ulusal siyasi partiler Avrupa düzeyinde kendi ideolojilerine yakın olan diğer ulusal partilerle işbirliklerini geliştirmişlerdir. Bu parti birlikleri/ailelerinden olan Hıristiyan Demokrat Yeni Uluslararası Örgüt, (Nouvelles Equipes Internationales-NEI), Birliğini 1947 yılında kurmuştur³. Liberaller de aynı yıl, "Liberal International" gibi ulus-üstü örgütlerini oluşturmuşlardır. Buna karşın Sosyalistlerin uluslararası işbirlikleri tarihi geçmişe sahiptir. Bu gibi ulus-üstü örgütlenmeler genel bir ortaklık bilinci ve uluslararası işlerde değişik bakış açıları sağlayan görüşlere olanak sağlamıştır. Bu dönemde, Avrupa kıtasındaki diğer baskın fikir olan komünizm ve faşizm ise ulusal hükümetler tarafından başlıca temsil hakkı izni alamadığı için ulus-üstü bir yapıya kavuşmamıştır.

Bu yeni parti birlikleri ilk önceleri Avrupa merkezli olmuşlardır. Fakat 1960'lardan sonra global bir seviyede organize olmaya başlamışlardır. Tüm bu gelişmelere karşın ortaya çıkan iki uluslararası gelişme, parti federasyonlarının yeniden yapılanmasına neden olmuştur. Birincisi dünya çapında başlayan ve bağımsız ulus devletlerin ortaya çıkmasına neden olan kolonileşme karşıtı politikalar, ikincisi ise savaş sonrası dönemde Avrupa'nın yeniden inşasına yönelik politik ve ekonomik bütünleşme sürecidir (Kupper, 2006, 63).

³ Nouvelles Equipes Internationales-NEI Örgütünün alt Başkanı Hıristiyan Demokratların Uluslar arası Birliğidir. Birliğin ismi 1965 yılında Avrupa Birliği Hıristiyan Demokratlar (EUCD) olarak değiştirilmiştir. Pascal Delwit (2004), "European People's Party: stages and analysis of a transformation", in Pascal Delwit, Erol Kulahci and Cedric Van de Walle(eds), *the Europarties Organisation and Influence*, Brussele, CEVİPOL, s.137.

Tablo 1: 1953-1974 Arası Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Gruplar

Mecliste Parti Grupları	AKÇT Meclisi					
	Ulusal Parlamentolarca Atanmış Üyeler					
	Mart 1953	Ocak 1957	Haziran 1959	Haziran 1964	Haziran 1969	Haziran 1974
	N;%	N;%	N;%	N;%	N;%	N;%
Sosyal Demokrat (SOC, PES)	23; 29.9	20; 29	33; 23.4	36; 25.4	36; 25.4	50; 27.3
Christian Demokrat&Con (CD,ECDU; EPP)	38; 49.4	34; 49.3	67; 47.5	62; 44.9	53; 37.3	52; 28.4
Liberals	11; 14.3	13; 18.8	41; 29.1	25; 18.1	15; 17.6	24; 13.1
French Gaullist&Allies (EPD, EDA, UFE, UEN)					18; 12.7	16; 8.7
British Cons.&Allies (ED)						20; 10.9
İtalian Communist&Alliance (COM)						14; 7.7
Non-attached Bağımsızlar	5; 6.5	2; 2.9		15; 10.9	10; 7.0	7; 3.8
TOPLAM ÜYE	77	69	141	138	142	183

Kaynak: Krepel Amie, Noury, Abdul and Simon Hix (2003), s.316

Sosyal Demokratlar

SOC: Sosyalist Grup; PES: Avrupa Sosyalist Parti

Hıristiyan Demokratlar& Muhafazakârlar

CD: Hıristiyan Demokrat, EPP; Avrupa Halk Partisi; EDA: Avrupa Demokrat İttifakı; UFE: Birleşik Avrupa; UEN: Uluslar Avrupa'sı Birlik Grubu; EDG: Avrupa Demokratlar Grubu; EPD: Avrupa İlerici Demokratlar

Liberaller

LİB: Liberaller; ELD: Avrupa Liberal ve Demokratlar; ELDR: Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Parti;

Radikal Sol

COM: Komünist ve Müttefikleri,

NA (Non-attached): Bağımsızlar

Koşulların zorlamasıyla Hıristiyan Demokratların kurmuş olduğu NEI örgütü, hem uluslararası hem de Avrupa’da politik işbirliğini gerçekleştirmedi yetersiz kalmıştır. 1960 yılında değişen ekonomik ve sosyal şartlar yüzünden Hıristiyan Demokratlar Avrupa’daki ulusal partiler ile AP’ ndaki üyeler arasında bağlantılar kurmanın gerekliliğini görmüşlerdir. Böylece Hıristiyan demokratlar, 1965 yılında Hıristiyan Demokrat Avrupa Birliğini (EUCD) kurarak AET için politikalar üretmeye koyulmuşlardır. Bu örgütün kuruluşuyla birlikte Hıristiyan Demokrat partiler arasındaki eşitlik prensibi reddedilmiş ve EUCD’ nin Hıristiyan Demokrat partilerin Avrupa’daki kuruluşu olması kararlaştırılmıştır. 1972 yılında ise hem EUCD’ ya üye hem de AT’ na üye devletlerin partilerinin AP’ de daha etkin olmak için politik bir komite kurulması yönünde baskıları olmuştur. Böylece EUCD bünyesinde sadece AT’ na üye partileri içine alan bu politik komite öncelikle AT’ na üye ülkelerin partileri için AP’ de merkez bir parti kurulmasının yolu açılmıştır. AT’ na üye tüm Hıristiyan Demokrat partileri çatısı altında toplamak amacıyla oluşturulan bu politik komite “Avrupa Halk Partisi” adı ile 1976 yılında merkez bir partinin kurulmasına neden olmuştur⁴.

AKÇT Genel Meclisindeki Liberal gruplar ise ilk dönemler daha çok aynı fikirdeki üyelerin meclis çatısı altında bir arada hareket etmelerinden öteye geçmemiştir. Ancak AP için doğrudan seçimlerin yapılması kararı ile birlikte Liberaller de kendi örgütlerini kurarak, Avrupa’nın bütünleşmesi politikaları üzerinde daha fazla etkiye sahip olmak istemişlerdir. AP’ ye atanan ulusal temsilcilerin ulus-üstü düzeyde aynı politik görüşlere sahip üyelerden seçilmesi gerektiğinin farkına varmışlar, AP’ de işbirliği yapmak ve ortak karar almak zorunda kalmışlardır. Ancak, Liberal Dünya Birliği ile AP içindeki Liberal politik gruplar Avrupa politikalarının uygulanması açısından geniş bir ayrıma düşmüşler ve genel bir liberal politika odağı olamamışlardır. Zaten Liberallerin AP’ de birlikte hareket etme eğilimleri de yalnızca Avrupa’daki liberal partiler, Avrupa Komisyonunun liberal üyeleri ve AP gruplarının liberal başkanları için konferanslar düzenlemekten ibaret olmuştur. Böylelikle Liberaller, Avrupa bütünleşmesi konusundaki sorunları resmi olmayan bir tabanda tartışmışlardır. 1976 yılına geldiğinde Liberaller, Avrupa düzeyinde Liberal ve Demokrat Partiler Federasyonunu (ELDR) kurarak en azından AP seçimleri için işbirliklerini bir çatı altında gerçekleştirmişlerdir. (Sandström Camilla, 2004, 159).

AKÇT Genel Meclisi içindeki Sosyalist parti grupları ise, 1970’lere kadar Sosyal Demokrat (sosyalist, sosyal demokrat ve işçi partisi gibi) partiler çatısı altında daha çok ulusal programlar temelinde kendi ulusal politik ve ekonomik yapılarını değiştirmeye çalışmışlar; dolayısıyla AKÇT Meclisinde tam anlamıyla bir fikir birliği oluşturamamışlardır. Esasında tüm sosyalist partiler temelde Avrupa’nın birleşmesini amaçlıyor olmalarına karşın, topluluğa üye devletlerdeki sosyalist partiler arasındaki farklı düşünceler bu dönemde parlamentoda parti birliği kurma noktasında birleşme ve bütünleşmelerini zorlaştırmıştır. Fakat

⁴ ACDP IX-007-052, Politik Buro reunion 8 July 1976 Luxembourg; 1992 Atina Kongresinde parti tüzüğünde yapılan değişiklikle beraber parti yalnızca “Avrupa Halk Partisi” adını kullanmaya başlamıştır.

AET’ndeki altı ülkenin sosyalist partilerince atanan üyelerinin mecliste bir araya gelmeleri sosyalistler için yeni bir yapılanmayı zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle altı üye ülkenin sosyalist partileri kendi parlamentolarından temsilcileri AKÇT Meclisine göndermişlerdir. Ancak bu üyeler birçok durumda kendi ülkelerindeki sosyalist partilerle işbirliği yapmadan hareket edemediklerinden Genel Mecliste ilk dönemler güçlü bir birliktelik oluşturamamışlardır. Sosyalistlerin AKÇT Meclisinde birlik halinde güçlü bir ses olabilmeleri için ulusal partiler, Avrupa işleri ile ilgili genel bir politik program ihtiyacının farkına varmışlardır. Böylece Meclisteki sosyalist üyeler, iletişim ve işbirliğinin ulus-üstü niteliğe bürünmesi için kendi ulusal partilerine baskı yapmışlardır. AET üyesi sosyalist partiler, 1962 yılında bir araya gelerek AP’deki sosyalist grup için bir politik program hazırlamışlardır. Bu programın ana amacı, ulusal partilerin sekreterleriyle AP’deki sosyalist parti üyeleri arasında işbirliği ve koordinasyonu tesis etmek olmuştur. Böylece AP’deki sosyalist temsilciler birleşmiş bir Avrupa için 1974’de yılında Avrupa Topluluğu Sosyal Demokratlar ve Sosyalistler Birliğini (CSPEC) kurmuşlardır. 1979 yılında yapılan doğrudan seçimlere bu çatı altında gidilmiş ve Avrupa politikası oluşturmada ortak hareket edilmiştir (Ladrech, 2002, 83).

Avrupa arenasındaki parti gruplarının Parlamentoda hem devamlılık hem de değişim unsurlarını bir arada barındırdıkları görülür. Özellikle parti birlik/aileleri çatısı altında AP’de bulunan parlamenterler, Parlamentonun yetkilerinin kısıtlı olması da göz önüne alındığında kanun yapıcı olamamışlardır. Dolayısıyla bu dönemde parlamenterlerin asli görevleri olan kanun yapıcılığı bağlamında bir yükümlülükleri olmamış, olamamıştır. AKÇT’ nin ilk zamanlarından bu yana parti aileleri ya da siyasi gruplar, yarı-federal bir Avrupa Topluluğu’nda bütünleşme ile ilgili konuları AP’de gündeme getirerek topluluğun ekonomik ve siyasi rollerine ilişkin önemli işler yapabilmişlerdir (Haas, 1958, 390).

Zamanla birlik düzeyinde ortaya çıkan değişim AP’deki ilk çekirdek grupların sağlanmasına, grupların sayısının bazen artmasına veya daha küçük grupların büyük gruplar içinde erimesine yol açmıştır. Parlamento’daki iki siyasi grup, Sosyal Demokratlar (PES) ve Hıristiyan Demokratlar (EPP) bu değişimi yakından takip ederek kendi içyapılarını geliştirmiş ve konumlarını Avrupa düzeyinde sağlama almışlardır. Dolayısıyla bu gruplar, Parlamentodaki yapıları, iş bölümleri ve karar alma sistemi içindeki rolleri itibarıyla de diğer gruplardan hem nitelik hem de nicelik olarak ayrılmışlardır (Bowler ve Farrell, 1995, 219; Lord, 2004, 46 vd).

Avrupa partilerinin temeli her ne kadar AKÇT Genel Meclisindeki siyasi gruplara dayansa da, Avrupa düzeyinde tek bir siyasi parti çatısı altında asıl gelişmeleri gözlemekteyiz. 1970’lerde Avrupa partilerinin bu yöndeki gelişmeleri geleneksel Sosyalist Enternasyoneller’den farklı olmuştur. Çünkü Avrupa partileri Sosyalist Enternasyonale üye partiler gibi sadece bağlantı ve işbirliği yapmamışlar, işbirliği içerisinde tek bir çatı altında kurumsallaşmışlardır. Böylece Avrupa Siyasi partileri çatısı altında toplanan ulusal siyasi partiler, Bölgeler Komitesi ve AP’da siyasi gruplar kurarak Avrupa düzeyinde fikir birliği sağlamışlardır. Başka bir deyişle, Avrupa siyasi partileri "ulusal parti ve grupların" oluşturduğu Avrupa

partileridir. Ortaya çıkan bu durum hem parti örgütlenmesinin Avrupa düzeyinin ortaya çıkarmış hem de Avrupa parti kimliğinin yeniden şekillenmesine neden olmuştur (Johansson, 2002, 12).

3. SEÇİM YOLUYLA OLUŞAN AVRUPA PARLAMENTOSU VE AVRUPA PARTİLERİ

Avrupa partileri 1970’li yıllarda değişen şartlara uygun olarak yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Bu döneme kadar ulusal parti temsilcileri Parlamentoda oluşturmuş oldukları parti birlikleri/federasyonları çatısı altında siyasi faaliyette bulunurlardı. Birliğin geleceğine ilişkin önemli konularda ihtiyari ve zayıf bir işbirliği çerçevesinde hareket ederlerdi. Bu ilişki değişen şartlara cevap veremediğinden, parti birlikleri/aileleri, AP’ de yeni bir örgütsel yapılanma yoluna gitmeyi gerekli kılmıştır (Hix vd, 2005, 209). Avrupa partilerinin bu şekilde örgütlenme isteği, daha çok ulusal partilerin, Avrupa düzeyinde parti federasyonu şeklinde örgütlenme isteğinden ortaya çıkmıştır. Bu tarz örgütlenme, Sosyalistler, Hıristiyan Demokratlar, Liberaller ve Yeşiller şeklinde oluşturulan ulusal parti ittifakları şeklindeki birleşmelerle meydana gelmiştir. Ancak zamanla genişleyen AB ve kısmen de olsa yasal güce kavuşan AP’ deki bu örgütlenme yapısının ulusal üye partiler arasında tam bir bütünlük sağlanamadığı görüldüğünden, yeni yapılanmalara ihtiyaç doğmuştur. Böylece AP’ de federasyon/parti aile birlikleri şeklinde hareket eden ulusal partiler, yeni bir ulus-üstü parti adı altında Avrupa partisinin üyesi olmak durumunda kalmışlardır (Hix vd, 2005, 213-4).

Sosyal Demokratlar, Hıristiyan Demokratlar ve Liberaller, AB’nin genişlemesi ile beraber bu dönemde Avrupa düzeyinde ulus-üstü örgütsel yapılarını kurarak AP’de çoğunluğu ele geçirmeyi ve Birliğin siyasi geleceğine ilişkin kendi politikalarını uygulamayı amaçlamışlardır. Daha önceki dönemlerde AP’ de oluşturulmuş olan bu parti federasyon/aileleri, seçim yoluyla oluşan Parlamentoda “Avrupa Partileri”ne temel olmuştur (Delsodato, 2002, 269). AP için yapılan doğrudan seçimler “Avrupa Partileri” denen yeni oluşumun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Böylece Parlamentoda farklı gruplara mensup olan partilerle kişisel veya örgütsel olarak bağlantılı olan üyeler, Avrupa seçimi öncesinde yaptıkları ortak çalışmalar ve işbirliği içinde geliştirdikleri programlara dayalı olarak Avrupa için yeni bir örgütlenme modeli meydana getirmişlerdir (Jansen, 2006, 14; Hix 1996, 303). Başka bir ifadeyle ulusal parti önderleri, sınırları aşan genel siyasal sorunlar konusunda ortak yaklaşımlar ve tutumlar geliştirmek için partnerleriyle ulus-üstü işbirliği yapmanın gereğini görmeye başlamışlardır. Ulusal partiler bu süreçte Avrupa partilerine üye olarak Avrupa partisi kimliği adı altında siyasi faaliyetlerini sürdürme kararı almışlardır. Birlik düzeyinde Avrupa partileri olarak şimdilik Hıristiyan Demokratlar, Sosyal Demokratlar ve Liberal Demokratlar klasik siyasi parti örgütlenmesine sahip Avrupa partileridir. Bu ulus-üstü partiler hem yapıları, etki tarzları ve faaliyet alanı olarak ulus üstüdürler hem de Birlik’ in siyasal sisteminde önemli siyasi aktörler olarak eylemde bulunmaktadır (Ranio, 1996, 356). Birliğin siyasal yapısının demokratikleşmesi, gelişmesi ve şekillenmesinde siyasi sorumluluk üstlenmektedirler. AP’ de temsil edilen diğer

siyasal güçler, Yeşiller, Radikaller, Sağcılar, Gaulistler ve Komünistler ise kendi aralarında kurdukları birlik/ittifak gibi küçük gruplarla birliğin siyasi ve ekonomik yapısına ilişkin görüşlerini Parlamentoda dile getirmeye çalışmaktadırlar.

Tablo 2: 1979-2004 Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Partiler ve Sandalye Dağılımı

Parti Grupları	Seçilmiş Avrupa Parlamentosu					
	Haziran 1979	Haziran 1984	Haziran 1989	Haziran 1994	Haziran 1999	Haziran 2004
	Koltuk %	Koltuk %	Koltuk %	Koltuk%	Koltuk %	Koltuk%
Sociall Demokrats (SOC, PES)	113, 27,6	130, 30,0	180, 34,7	198, 34,9	180, 28,8	200, 27,3
Christian Democrat&Cons. (EPP, EPP/ED)	107, 26,1	110, 25,3	121, 23,4	157, 27,7	233, 37,2	268, 36,6
Liberals (ELD, ELDR, ALDE)	40, 9,8	31, 7,1	49, 9,5	43, 7,6	51, 8,1	88, 12,0
French Gaulist&Allies (EDA, UFE, UEN)	22, 5,4	29, 6,7	20, 3,9	26, 4,6	30, 4,8	27, 3,7
British Cons.&Allies (EDG)	64, 15,6	50, 11,5	34, 6,6	-	-	-
İtalian Communist&Allies (EUL)	-	-	28, 5,4	-	-	-
İtalina Conservatives (FE)	-	-	-	27, 4,8	-	-
Communist&Allies (COM, LU, EUL/NGL)	44, 10,7	43, 9,9	14, 2,7	28, 4,9	42, 6,7	41, 5,6
Greens&Allies (G, G/EFA)	-	-	30, 5,8	23, 4,1	48, 7,7	42, 5,7
Regipnalist&Allies (RBW, ERA)	11, 2,7	19, 4,4	13, 2,5	19, 3,4	-	-
Anti-Europeans (EN, EDD, IND/DEM)	-	-	-	19, 3,4	16, 2,6	37, 5,1

Extreme Right (ER)	-	16, 3,7	17, 3,3	-	-	-
Independents (TGI)	-	-	-	-	18, 2,9	-
Non-attached (NA)	9, 2,2	6, 1,4	12, 2,3	27, 4,8	8, 1,3	29, 4,0
TOPLA ^v M	410	434	518	567	626	732

Kaynak: Hix, S., Noury, A., and Gerard R., (2006), s. 39.

Sosyal Demokratlar

SOC: Sosyalist Grup; PES: Avrupa Sosyal Demokrat Parti

Hıristiyan Demokratlar& Muhafazakârlar

EPP; Avrupa Halk Partisi; ED; Avrupa Demokratlar; EDA: Avrupa Demokrat İttifakı; UFE: Birleşik Avrupa; UEN: Uluslar Avrupa'sı Birlik Grubu; EDG: Avrupa Demokratlar Grubu; EPD: Avrupa İlerici Demokratlar

Liberaller

ELD: Avrupa Liberal ve Demokratlar; ELDR: Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi; ALDE; Avrupa Liberal ve Demokrat İttifakı

Radikal Sol

COM: Komünist ve Müttefikleri; LU; Birleşik Sol; EUL: Avrupa Birleşik Solu, EUL/NGL: Avrupa Birleşik Sol/ Kuzeyli yeşil Sol

Yeşiller ve Bölgeciler

G: Yeşiller; G/EFA: Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı; RBW: Gökkuşakğı Grubu; EFA: Avrupa Radikal İttifakı

Anti-Avrupacılar, Aşırı Sağ ve Bağımsızlar

EN: Avrupa ulusları; EDD: Avrupa Demokrasileri ve Farklılıklar; IND/DEM: Özgürlükçüler/Demokratlar; ER: Avrupa Sağ; TGI: Bağımsızlar Teknik Grubu

Tablo 2'de gösterildiği gibi Parlamentodaki siyasi gruplar arasındaki güç dağılımı dengeli değildir. Parlamento, iki güçlü siyasi parti grubunun hâkimiyeti altındadır. AP' ye doğrudan seçimlerin yapıldığı 1979 yılından günümüze kadar büyük gruplar ve bu grupların üye parti ve isimleri zamanla değişmiş olmasına karşın, yine de altı seçim dönemi geçiren Parlamentonun egemen siyasi grupları, AKÇT Genel Meclisinden beri güçlü varlıklarını sürdürmüşleridir (Hix vd, 2006, 29-32). Günümüzde Parlamentoda altı ana politik düşünce siyasi partilerce temsil edilmektedir. Bu politik aktörlerin genel siyasi çizgilerini kısaca açıklarsak;

Sosyal Demokratlar: 1974 yılında Avrupa Topluluğunda Sosyal Demokrat Federasyonu olarak kurulmuş olan sosyalist partiler, 1992 yılında Avrupa parti statüsüne ilişkin Birlik düzeyindeki gelişmelere bağlı olarak yeniden yapılanmış ve isim değişikliğine giderek Avrupa Sosyal Demokrat Parti (PES) adını almıştır. Sosyal Demokrat grup PES' in parlamento grubudur. PES, Avrupa düzeyinde tüm sosyalistleri, sosyal demokratları ve işçi partilerini bünyesinde barındırır (www.socialistgroup.eu/gpes).

Merkez Sağ: 1976 yılında Hıristiyan değerleri taşıyan partileri bünyesinde barındırmak amacıyla yola çıkarak kurulan EPP, bu niyetini Kasım 1990 tarihinde gerçekleştirebilmiştir (www.epp-ed.eu/home/en/default.asp). Bu dönemde Yunanistan, İspanya ve İskandinav ülkelerinin muhafazakâr partileri, taşıdıkları Hıristiyan

düşünce nedeniyle bu gruba katılmıştır. Portekiz Liberal Partisi, Fransız Liberaller ve Gaulistleri' de 1990'lı yılların sonunda EPP tüzüğünde yapılan değişikliklerle beraber gruba dâhil olmuşlardır (Johansson, 1997, 98; Jansen, 1998, 45). Sosyal Demokratlara karşı, merkez sağ bir parti çatısı altında toplanan bu grup, Hıristiyan demokratlar, muhafazakârlar ve bazı milliyetçi grupları bünyesinde barındırır. 1999 yılında özellikle 5. Parlamento döneminden itibaren birçok muhafazakâr ve milliyetçi parti (EPP-ED) grubuna katılmış, sadece bazı küçük muhafazakâr ve milliyetçi gruplar UEN çatısı altında örgütlenmişlerdir (www.uengroup.org/).

Liberaller: Bu iki ana politik güç arasındaki üçüncü siyasi parti grubu Liberallerdir. 1976 yılında Avrupa Liberaller ve Demokratlar Federasyonu olarak kurulan parti, 1993 Kasımında Avrupa Liberal ve Demokrat Parti ittifakı adını almıştır (www.alde.eu/). ALDE çatısı altında, Avrupa'daki liberal, merkez sağ ve demokratları bünyesinde barındırır.

Radikal Sol: Sosyalist PES çatısı altında olmayan, komünist ve radikal solcuları çatısı altında bulunduran politik gruptur. Dördüncü Parlamento dönemine kadar iki farklı grup adı altında siyasi faaliyetlerini sürdürmelerine karşın, bu dönemden sonra birleşerek tek bir parti adı altında Birleşik Avrupa Solu/Kuzeyli Yeşil Sol (EUL/NGL) olarak Parlamentoda siyasi faaliyetlerini sürdürmektedirler (www.guengl.eu/).

Yeşiller ve Bölgeselleşmeciler: 1993 yazında Avrupa Yeşiller Federasyonu olarak kurulan grup, aynı zamanda tüm Avrupa kuruluşları ve benzer fikirleri savunan örgütlerle Avrupa düzeyinde işbirliği yapmaktadır (www.greens-efa.org/index.htm). EFA/DPE-PP; etnik ve bölgesel konularda politika güden parti federasyonlarının bir araya gelerek oluşturdukları parti birliğidir. Yeşiller ve çevreci partiler, kendilerine yakın fikirde bulunan merkez sol bölgeciler ve ulusalcı partilerle ittifak halindedirler. Günümüzde Yeşiller ve Özgür Avrupa İttifakı (G/EFA) ile Parlamentoda birlikte hareket etmektedirler.

Anti-Avrupacılar ve Aşırı Sağ: Avrupa Parlamentosunda birlik düşüncesine "muhalif" grupların bir araya geldiği oluşumdur. Anti-Avrupacılar iki farklı siyasi çizgide olabilmektedirler. Sağ veya sol. Günümüzde bu grup parlamentoda Özgürlükçüler/Demokratlar (IND/DEM) çatısı altında siyaset yapmaktadırlar (www.indemgroup.org/). Ayrıca Parlamentoda herhangi bir politik aileye mensup olmayan "non-attached" üyeler de bulunmaktadır (www.its-pe.eu).

Esasen AP' ndeki parti sistemine bakacak olursak, "iki temel parti ve diğerleri" ayrımını rahatlıkla görebiliriz (Hix vd, 2006, 30). Bu iki temel grup Sosyal Demokratlar ve Hıristiyan Demokratlardan oluşmaktadır. Bu iki baskın siyasi parti AP' de, Birliğin politikalarını etkileyebilecek güce ve sayıya sahiptir. Özellikle Avrupa partilerinin yasal düzeyde varlıklarını kabul ettirdikleri Maastricht Antlaşmasında bu iki partinin olağan üstü gayretleri siyasi güçlerinin pekişmesine yol açmıştır.

Ulus-üstü parti örgütleri, Avrupa'da demokrasinin pürüzsüz bir şekilde yürütülmesini sağlama yolunda önemli görevler başarmışlar ve yeni Avrupa arenasına adapte olmuşlardır (Johansson, 1996, 32; Johansson, 2004, 18). Özellikle de 1990'lı yıllarda Avrupa kurumlarında yapılarını geliştirmişler ve var olan ulus-

üstü parti federasyonlarını yeniden yapılandırmışlardır. Avrupa partilerinin örgütsel yükseliş i ile ilgili katkılar göstermektedir ki partileri Avrupa'nın kurumsal reformları tarihine büyük bir iz bırakmıştır⁵. Avrupa partilerinin gelişmesinde etkili olan bir başka önemli gelişme de bu dönemde AP' nin giderek artan yasal gücü ve aynı zamanda Avrupa Komisyonunun, Avrupa partilerine nakdi yardım için bütçe hazırlıkları yapması ve bu konudaki düzenlemelerin yasal zemine oturtulmasıdır (Lord, 2002, 39-52; Duff, 1994, 160).

Ortaya çıkan bu yeni durum partilerin zaten var olan politik arenada bütünleşmelerini zorunlu kılmıştır. Böylece ulusal parti liderleri daha sonra kendi parti yapılarını bu yeni kurumsal çerçeveye adapte etmeye çalışmışlardır. Bu yeni kurumsal çerçeve; Tek Avrupa Senedi (1988), Maastricht Anlaşması (1992) ve Amsterdam Anlaşmaları (1997) ile Avrupa'nın bütünleşmesi bağlamında güç kazandırırken aynı zamanda Avrupa partilerinin de güçlenmesine olanak vermiştir. Böylece bu düzenlemeler Avrupa partilerine Avrupa karar alma sürecini etkileme yolunda yeni fırsatlar tanımıştır (Delwit vd. 2004, 6). Avrupa partilerinin gelişimi bugün gelinen noktada yeni güçlükler yaşamaktadır. Bunlar, Avrupa partilerinin finansmanı ve partilerin anayasal statüsüne ilişkin konulardır. Avrupalı politikacılar bu sorunları ortadan kaldırarak Avrupa partilerinin, Avrupa düzeyinde daha etkin olmalarının önünü açmayı hedeflemektedirler.

4. SONUÇ

Bu çalışmada Avrupa partilerinin Parlamentoda ortaya çıkışlarına yönelik bir değerlendirme ele alınmıştır. Dolayısıyla son yıllarda gerek AB düzeyinde ortaya çıkan değişiklikler ve Avrupa partilerine yönelik yapılan düzenlemeler göz önüne alındığında Avrupa partilerinin AB sürecinde önemli aktörler olacağını söylemek mümkündür.

Çalışmanın temel iddiası şu olmuştur; toplumunda siyasi dokunun güçlenmesinin ana önkoşulu siyasi sorunlara karşı az çok belirli tutum ve davranışları olan siyasi aktörlerin (politikacılar, partiler, lobi grupları) var olmasıdır. Siyasi aktörler, fikirleri ve politik birimin arabulucu yapısı yoluyla insanlara bilgi sağlayan bir çerçeve içinde hareket ederler. Bu çalışma, politik birim olan Avrupa Birliği içinde özellikle de AP' deki siyasi partilerin ortaya

⁵Bu katkı özellikle 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılmasından sonra belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu tarihten sonra AB genişleme sürecinde önemli başarılar elde edilmiş, bu başarının sağlanmasında politik partiler ve özellikle de parti liderlerinin yaptıkları toplantılar sonunda "güçlü Avrupa" tezi ortaya atılmış ve yoğun destek görmüştür. Hix S., (1995), "Parties at the European Level and the Legitimacy of EU Socio-Economic Policy", *Journal of Common Market Studies*, Vol. 33, s. 545.

çıkışına yöneliktir. AB üyesi ülkelerde, AB düzeyinde sorunlarla ilgilenen halkların ilgi düzeyi farklıdır. bu yüzden, AB düzeyinde, demokrasi tabanlı bir Avrupa politikası için Avrupa problemlerini sadece ulusal bir bakış açısından değil bir topluluk olarak Birliğin bakış açısından tartışmak gerekmektedir.

Avrupa partileri AB'nin diğer bileşenleri gibi hala gelişim evrelerini sürdürmektedirler. Gelişmekte olan bir sistem olarak AB, kendi şeffaflık standartlarını yakalama, katılım ve kararların alınması gibi konularda vatandaşlarda yüksek beklentiler oluşturmakta ve incelemelere konu olmaktadır. Aynı zamanda sistemin bütün parçalarının aynı oranda gelişmediği de aşikârdır. Bugüne kadar Avrupa siyasi partileri, AB'nin genel gelişiminin gerisinde kalmış görünüyorlar. Esasında siyasi partilerin finansmanı ve tüzüğüne ilişkin mevcut pozisyonlarını geliştirme ve pekiştirmeye yönelik önemli adımlar atılmış olmasına karşın, AB düzeyinde siyasi partiler için normatif düzenleme bulunmayışı ve seçim sisteminin belirgin olmayışı bir eksiklik olarak varlığını korumaktadır.

Avrupa Anayasası'nın Hollanda ve Fransa'da yapılan referandumlarda reddedilmesiyle Avrupa halklarının gelecekte nasıl bir Avrupa arzu ettiklerine ilişkin tartışmalar hız kazanmış ve bu durum Avrupa partilerinin geleceğini de etkilemiştir. Gözlendiği kadarıyla henüz tasarım aşaması (embriyo) halindeki Avrupa Partileri güçlenip ulus-üstü (transnational) partilere dönüşmedikçe, AB'de demokrasinin güçlenmesi mümkün olamayacaktır. Bu konuda halen yaşanan krizin sebepleri arasında Avrupa halklarının ulus-üstü düzeyde yaşanan bütünleşme hareketine yeterince ilgi göstermemeleri, ulusal çıkarların AB düzeyinde çokça tartışılmaması ve bunların özellikle medya tarafından ön plana çıkarılmaması ve yine bu durumun alevlendirdiği zaten var olan kuşkucu tavırların güçlenmesi sayılabilir. Esasen demokrasi krizi yalnızca AP' deki temsil ile sınırlı değildir. Avrupa halkları kendi ulusal hükümetlerine karşı da giderek artan düzeyde güvensizlik duymaktadırlar.

Avrupa partilerinin gelişmesinin önündeki en tehlikeli hususlardan biri de, bu partilerin seçim listelerinin doğrudan doğruya Avrupa düzeyinde değil bu partilerin ulusal düzeydeki uzantıları tarafından tepeden inme bir biçimde düzenlenmesidir. Doğal olarak bu işlem söz konusu partilerin sistem üzerindeki etkilerinin devam etmesine engel olmakta ve Avrupa partilerinin gerçek anlamda ulus-üstü partilere dönüşmesini geciktirmektedir.

Yine de Avrupa demokrasisi bakımından durum büsbütün umutsuz görünmemektedir. Ardı ardına gelen anlaşmalarla Parlamento giderek güç kazanmaktadır. İlerleyen süreçte Parlamentonun yasama yetkilerinin daha da artırılması beklenmektedir. Kaldı ki, özellikle Avrupa partilerinin son parlamento seçimlerine kendilerini bağlı buldukları ulusal partilerden bağımsız ayrı siyasal birimler olarak girmiş olmaları bunun önemli bir kanıtı olabilir.

KAYNAKÇA

Bowler, S. ve Farrell, D. M. (1995), The Organizing of the European Parliament: Committees, Specialisation and Co-ordination, *British Journal of Political Science* 25 (2).

Dorget, C. (2004), Recognition and Status of Europarties, in Pascal Delwit, Erol Kulahci and Cedric Van de Walle(eds), *The Europarties Organisation and Influence*, Brussels, CEVIPOL.

Lord C. (2004), Political Parties and the European Union: What kind of imperfect Competition in Parliament, in Pascal Delwit, Erol Kulahci and Cedric Van de Walle (eds), *The Europarties Organisation and Influence*, Brussels, CEVIPOL.

Andrew, D. (1994), Building a Parliamentary Europe, *Government and Opposition*, London.

Kupper, E. (2006), Towards a Political Public: the Role of Transnational European Parties, *European View*, Volume.

Haas, E. (1958), The Uniting of Europe, *Stanford*.

Fitzmaurice, J. (1975), The Party Groups in the European Parliament, *Saxon House: Franborough*.

Gerbert, P. (1992), The Common Assembly of the European Coal and Steel Community, in the European Community in the Historical Context of Its Parliament, *Proceeding of the 40th Anniversary Symposium*, Strasbourg.

Delsoldato, G. (2002), Eastward Enlargement by the European Union and Transnational Parties, *International Political Science Review*, Vol. 23, No. 3.

Kerr, H.J. (1973), Changing Attitudes through international participation: European parliamenters and Integration, *International Organization*, Volume 27, 1.

Hakyemez Y. Ş. (2000), Militan Demokrasi Anlayışı ve 1982 Anayasası, *Seçkin Yayınları*, Ankara.

Hix S. ve Lord C. (1997), Political Parties in the European Union, *London*.

Hix S. (1995), Parties at the European Level and the Legitimacy of EU Socio-Economic Policy, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 33.

Hix S., Noury A. ve Gerrard R. (2005), Power to the Parties; Cohesion and Competition in the European Parliament, 1979-2001, *B. J. Political Science: 35*, Cambridge University Press.

Hix, S. (1996), The Transnational Party Federation, in J. Gaffeny (ed), *Political Parties and European Union*, London: Routledge.

Thomas, J. (1998), The Integration of the Conservatives into the European People's Party, in David Bell, Christopher Lord (eds), *Transnational Parties in the European Union*, London, Ashgate.

Thomas, J. (2006), The European People's Party Origins and Development, *Published by EPP Headquarters*, Brussels.

Thomas, J. (2006a), The Emergencenof a Transnational European Party System, *European View*, Volume 3, Spring.

Kaboğlu Ö.İ. (1998), Özgürlükler Hukuku, *Alfa Yayınları*, 4. Baskı, İstanbul.

Wolfram, K. (2003), Christian Democracy in France and Europe post-1945, *University of Portsmouth*. www.port.ac.uk/special/france1815to2003/chapter9/interviews/filetodownload,18263,en.pdf.

Kapteyn P. (1996), The Common Assembly of the European Coal and Steel Community as a representative Institution, in K. Lindsay, *European Assemblies: the Experimental Period*, London.

Johansson, K.M. (2002), Historical-İnstitutional Framework, in Karl M. Johansson& Peter A. Zervakis (eds), *European Political Parties between Cooperation and İntegration*, ZEİ Studies, Baden-Baden.

Johansson, K.M. (1996), The Nature of Political Parties in the European Union, in George A. Kourvertaris&Andreas Moschonas (eds), *The Impact of Euroepan İntegration: Political, Sociological and Economic Changes*, Wesport.

Johansson, K.M. (1997), Transnational Party Alliances: Analysing the Hard-Won Alliance Between Conservatives and Christian Democrats in the Euroepan Parliament, *Lund: Lund University Pres.*

Johansson, K.M. (2004), Toward a Theory of Federations of Political Parties in Multilevel Europe: At the Nexus of İnternational Relations and Comparative Politics, in Pascal Delwit, Erol Kulahci and Cedric Van de Walle (eds), *the Europarties Organisation and İntfluence*, Brussels, CEVIPOL.

Köktaş, M.E. (2002), Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Partileri, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Yıl.4, S.13.

Krepel, A., Noury A. ve Hix, S. (2003), The Party System in the European Parliament: Collesive or Competitive?, *JCMS, Volume 41*, Number 2.

Ladrech, R. (2003), The Promise and Reality of Euro-parties, *European View*, Volume 3, Spring.

Ladrech, R. (2002), Party of European Socialists, in Karl M. Johansson& Peter A. Zervakis (eds), *European Political Parties between Cooperation and İntegration*, ZEİ Studies, Baden-Baden.

Lord, C. (2002), What Role for Parties in EU Politics?, *European İntegration*, Volume 24, No.1.

Luciano B. ve İgnazi, P. (1999), *Il Parlamento Europeo*, Bologna.

Duverger, M. (1992), Siyasi Partiler, Çev,Erdoğan Özbudun, *Bilgi Yayınevi*, İstanbul.

Nord, H. (1957), In Search of a Political framework for an Integrated Europe, in C. Grove Hines (ed), *European Integration*, Baltimor.

Özbudun, E. (1983), Siyasi Partiler, *AÜHF Yay.* No:471, Ankara.

Delwit, P. (2004), European People's Party: Stages and Analysis of a Transformation, in Pascal Delwit, Erol Kulağcı and Cedric Van de Walle(eds), *the Europarties Organisation and Influence*, Brussele, CEVIPOL.

Delwit, P., Kulağcı, E. ve Walle, C. (2004), The European Party Federations: A Political Player in the Making?, in Pascal Delwit, Erol Kulağcı and Cedric Van de Walle(eds), *the Europarties Organisation and Influence*, Brussele, CEVIPOL.

Philomena, M. (2004), Factor for Integration? Transnational Party Cooperation in the European Parliament, 1952-79, *Australian Journal of Politics and History*, Volume 50, Number 1.

Pridham G. ve Pridham, P. (1981), Transnational Party co-operation and European İntegration. *The Process Toowards Direct Elections*, London: George Allen&Unwin.

Pridham G. (1975), Transnational Party Groups in the European Parliament, *Journal of Common Market Studies*, No.3.

Sandström C. (2004) The European Liberal, Democrat and Reform Party, From Co-operation to Integration, in Pascal Delwit, Erol Kulağcı and Cedric Van de Walle (eds), *The Europarties Organisation and Influence*, Brussels, CEVIPOL

Sarıbay, A.Y. (2000), Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji, *Alfa Basımevi*, İstanbul.

Raunio, T. (1996), Parliamentary Questions in the European Parliament. Representation, İnformation and Control *The Journal of Legislative Studies* 2 (4).

Teziç, E. (1976), Siyasi Partiler, *Gerçek Yayınlar*, İstanbul.

Tunaya, T.Z. (1975), *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*, 3.Bası, İstanbul 1975.

<http://www.barobirlik.org.tr/insanhaklari/mevzuat/ub/belgeler/coestatusu.pdf>, Erişim Tarihi 26.06.2009.

<http://www.socialistgroup.eu/gpes>, Erişim Tarihi 14.03.2009.

<http://www.epp-ed.eu/home/en/default.asp>, Erişim Tarihi 14.03.2009.

<http://www.uengroup.org>, Erişim Tarihi 14.03.2009.

<http://www.alde.eu>, Erişim Tarihi 14.03.2009.

<http://www.greens-efa.org/index.htm>, Erişim Tarihi 14.03.2009.

<http://www.its-pe.eu>, Erişim Tarihi 14.03.2009.